

Sygn. akt XVC535/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 maja 2016 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku w XV Wydziale Cywilnym w składzie:

Przewodniczący: SSO Ewa Tamowicz

Protokolant: sekr. sąd. Joanna Seredzińska

po rozpoznaniu w dniu 30 maja 2016 r.

sprawy z powództwa M. S. (1)

przeciwko A. K. (1)

o zapłatę

1. Zasądza od pozwanego A. K. (1) na rzecz powódki M. S. (1) kwotę 164 887,79 zł. (sto sześćdziesiąt cztery tysiące osiemset osiemdziesiąt siedem złotych 79/100) wraz z odsetkami od kwot:

a) 153 259,79 zł. z odsetkami ustawowymi od dnia 16 czerwca 2013 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty;

b) 11 628 zł. z odsetkami ustawowymi od dnia 4 września 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty.

2. Oddala powództwo w pozostałym zakresie.

3. Zasądza od pozwanego A. K. (1) na rzecz powódki M. S. (1) kwotę 8 244,45 zł. (osiem tysięcy dwieście czterdzieści cztery złote 45/100) tytułem opłaty od pozwu oraz kwotę 3 617 zł. (trzy tysiące sześćset siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego oraz kwotę 57 zł. (pięćdziesiąt siedem złotych) tytułem kosztów postępowania o zawezwanie pozwanego do próby ugodowej.

UZASADNIENIE

Powódka M. S. (1) w pozwie (k. 3-12) skierowanym przeciwko A. K. (1) wniosła o zasądzenie kwoty 170 145 zł. wraz z odsetkami ustawowymi od kwoty 153 260 zł. od dnia 5 czerwca 2013 r. oraz odsetkami od kwoty 16 885 zł. od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Wnosiła także o zasądzenie kosztów postępowania wraz z kosztami zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu powódka wywiodła, że pozwany jako radca prawny, na podstawie udzielonego przez nią pełnomocnictwa, sporządził pozew i prowadził sprawę o zachówek przed Sądem Okręgowym w Gdańsku sygn. akt IC1031/08, a następnie przed Sądem Apelacyjnym w Gdańsku. Pozwany nieprawidłowo sformułował powództwo w zakresie podmiotowym, a mimo podniesienia zarzutu w tym przedmiocie przez pełnomocnika pozwanych, nie skorygował swojego błędu. Powódka jako spadkobierczyni ustawowa Z. P. (1) nabyła spadek po niej w 1/2. Przed śmiercią spadkodawczyni dokonała darowizny na rzecz wnuczek: A. B. (1) (...r.) i M. S. (2) (...r.). Pozwany sformułował pozew, w którym powódka dochodziła od M. S. (2) kwoty 94 250 zł., a od A. B. (1) kwoty 170 462,50 zł. tytułem zachowku. Z orzeczeń Sądów obu instancji wynika, że powództwo zostało błędnie sprecyzowane, gdyż autor pozwu domagał się od każdej z pozwanych części zachowku zamiast dochodzić najpierw od M. S. (2), jako ostatnio obdarowanej, całego zachowku. W uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, Sąd ten stwierdził,

że wartość całego zachowku, jakiego domagała się powódka od obu pozwanych znajdowałaby pokrycie w aktualnej wartości przedmiotu darowizny dokonanej na rzecz M. S. (2), a jedyną przyczyną oddalenia powództwa wobec niej była niemożność wyrokowania ponad żądanie.

Dalej powódka wywiodła, że chcąc ratować sytuację wystąpiła przeciwko M. S. (2) o zapłatę kwoty 87 075 zł. Powództwo zostało oddalone w całości z uwagi na przedawnienie roszczenia. Powódka nie składała apelacji uznając trafność tego rozstrzygnięcia. Wniesienie tego pozwu zostało poprzedzone bezskutecznym zawezwaniem do ugody. Pozwany wskazywał tę drogę postępowania jednakże odrzucił możliwość poprowadzenia sprawy na swój koszt.

Odnosnie wysokości dochodzonego roszczenia powódka wywiodła, że ostatecznie od M. S. (2) zasądzono zachówek w kwocie 94 250 zł. Należny powódce zachówek to kwota 181 325 zł. Zatem różnica wynosi 87 075 zł. Do tej kwoty powódka doliczyła odsetki ustawowe od niej w kwocie 46 144 zł. uznając, że gdyby pozwany prawidłowo sformułował pozew zostałyby zasądzone także odsetki, tak jak przy kwocie uwzględnionego powództwa. Pozwana M. S. (2) nie została prawidłowo wezwana do zapłaty ani w pozwie ani w wezwaniu do zapłaty, co oznacza, że na skutek nieprawidłowego działania pozwanego utracono możliwość dochodzenia odsetek w tym zakresie od dnia, gdy było to możliwe, czyli od 1 września 2008 r. Ponieważ zasądzono by odsetki ustawowe do dnia zapłaty, a takiego dnia nie było powódka określiła dzień zapłaty jako dzień wydania wyroku przez Sąd Apelacyjny to jest 9 października 2012 r. Poza tym powódka poniosła koszty sądowe i adwokackie, w następstwie nienależytego wykonania umowy, w kwocie 20 041 zł.

Co do kwoty 16 885 zł. powódka wywiodła, że stosując się do zaleceń pozwanego zawezwała M. S. (2) do ugody, a następnie wniosła pozew o zasądzenie brakującej kwoty zachowku. Postąpiła tak z uwagi na wskazania pozwanego, co do możliwości uzyskania przegranej kwoty w nowym procesie oraz pewną niejasność w ocenie przedawnienia roszczenia. Niewyczerpanie tej drogi byłoby z pewnością przedmiotem zarzutu pozwanego w wywiezionej przeciwko niemu sprawie. Na kwotę tę składają się koszty zawezwania do próby ugodowej M. S. (2) i pozwanego w kwotach 2 x 40 zł. i 2 x 17 zł; 4 354 zł. opłata od pozwu w sprawie IC677/14 i opłata skarbową od pełnomocnictwa 17 zł.; koszty zastępstwa procesowego dla strony przeciwnej 3 600 zł.; kwota 8 800 zł. jako uiszczone przez powódkę koszty adwokackie za prowadzenie tych spraw i doradztwo prawne związane z nienależytym wykonywaniem umowy przez pozwanego.

Powódka wskazała także, że doszło do innych nieprawidłowości mogących mieć wpływ na treść wyroku i powstanie szkody. Brak było należytej informacji klienta przez pozwanego, nie uwzględniano zasadnych wskazówek powódki, co do sposobu prowadzenia sprawy, wprowadzano powódkę w błąd, co do czynności, które nie zostały podjęte. Po wydaniu wyroku przez Sąd I instancji pozwany przekonywał powódkę, iż nie zastosował przepisu art. 1001 kc, gdyż był on niekorzystny dla powódki, co wskazuje na to, że pozwany nie tylko nie przyznał się do błędu, ale dalej wprowadzał powódkę w błąd. Odnosnie zarzutu powódki dotyczącego braku w aktach zdjęć i ważnych pism pozwany stwierdził, że znajdują się one w aktach podręcznych.

Powódka wywiodła, że odpowiedzialność odszkodowawcza pozwanego wynika z nienależytego wykonania umowy o prowadzenie sprawy. Profesjonalność radcy prawnego zakłada posiadanie kompetencji w sprawach, których prowadzenia podejmuje się.

Na koniec powódka wywiodła, że pismem z dnia 3 czerwca 2013 r. wezwała pozwanego do zapłaty. Pismo to doręczono pozwanemu w dniu 5 czerwca 2013 r., na które to pismo pozwany nie odpowiedział.

Pozwany A. K. (1) w odpowiedzi na pozew (k. 112-114v) wnosił o oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów procesu. Wnosił także o przypozwanie (...) S.A. w W. oraz Towarzystwa (...) S.A. z uwagi na obowiązkowe i dodatkowe ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej.

W uzasadnieniu pozwany zakwestionował roszczenie powódki, co do zasady i wysokości. Przyznał, że jako pełnomocnik prowadził sprawę powódki o zachówek przed Sądem Okręgowymi i Sądem Apelacyjnym w Gdańsku. Stwierdził, że strony łączyła umowa o świadczenie usług, która jest umową starannego działania. Jej przedmiotem

jest więc staranne dążenie do osiągnięcia rezultatu, jego osiągnięcie nie należy do treści zobowiązania. W toku postępowania wszelkie zalecenia powódki były wykonywane, a powódce zapewniono fachową reprezentację przy każdej czynności.

Co do zarzutu niewłaściwego sporządzenia pozwu pozwany wywiódł, że sprawa była skomplikowana, a jej istotnym elementem był konflikt rodzinny. Powódka wielokrotnie zmieniała swoje stanowisko, podawała wykluczające się fakty.

Co do zarzutu przedawnienia podniesionego w sprawie IC677/14 pozwany wywiódł, że powódka mogła powołać się na treść art. 5 kc podnosząc zarzut nadużycia prawa poprzez podniesienie zarzutu przedawnienia. Wobec tego oraz wobec nie złożenia przez powódkę apelacji od wyroku z dnia 21 października 2014 r. oddalającego powództwo brak jest podstaw do uznania, iż powódka nie miała możliwości dalszego dochodzenia roszczenia. Powódka nie udowodniła tym samym swego roszczenia także w zakresie poniesionej szkody. Poza tym powódka nie udowodniła, że uzyskałaby żądany wynik sprawy.

Zarządzeniem z dnia 21 września 2015 r. (k. 120) zarządzono zawiadomienie o toczącym się postępowaniu (...) S. A. w W. oraz Towarzystwa (...) S.A. w W.. Zawiadomienia te doręczono ubezpieczycielem w dniu 25 września 2015 r. (k.125), jednakże podmioty te nie przystąpiły do sprawy w charakterze interwenientów ubocznych.

Sąd ustalił i zważył, co następuje:

W dniu 15 lipca 2008 r. powódka udzieliła pozwanemu pełnomocnictwa ogólnego do reprezentowania jej m. in. przed Sądami Rzeczypospolitej Polskiej. Strony uzgodniły również ustnie, że pozwany jako pełnomocnik powódki wniesie pozew i będzie reprezentował ją w sprawie sądowej o zachowek przeciwko M. S. (2) i A. B. (1).

Działając jako pełnomocnik powódki, pozwany pismami z dnia 21 lipca 2008 wezwał do zapłaty:

- kwoty 94 250 zł. M. S. (2);

- kwoty 170 462,50 zł. A. B. (1).

W piśmie kierowanym do M. S. (2) pozwany stwierdził, że jako osoba obdarowana jest ona odpowiedzialna za zapłatę zachowku na rzecz powódki. Wartość darowizny określił na kwotę 377 000 zł., a wartość należnego zachowku na kwotę 94 250 zł.

W piśmie kierowanym do A. B. (1) pozwany stwierdził, że jako osoba obdarowana jest ona odpowiedzialna za zapłatę zachowku na rzecz powódki. Wartość darowizny określił na kwotę 681 850 zł., a wartość należnego zachowku na kwotę 170 462,50 zł.

Dowód: pełnomocnictwo k. 8, wezwania do zapłaty k. 11, 12 – wszystko w aktach IC1031/08 Sądu Okręgowego w Gdańsku.

Pozwem z dnia 28 sierpnia 2008 r., który wpłynął do Sądu Okręgowego w Gdańsku w dniu 1 września 2008 r., pozwany jako pełnomocnik powódki wnosił o:

- zasądzenie od pozwanej A. B. (1) kwoty 170 462,50 zł. z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;

- zasądzenie od pozwanej M. S. (2) kwoty 94 250 zł. z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwany, jako pełnomocnik powódki, wywiódł, że powódka w 1/2 jest spadkobiercą ustawowym Z. P. (1). W dniu 29 września 1999 r. spadkodawczyni darowała A. B. (1) (dawniej O.) nieruchomości gruntową zabudowaną zapisaną w księdze wieczystej (...) oraz udział w 1/3 prawa własności nieruchomości zapisanej w księdze wieczystej (...). Wartość tej darowizny na dzień wniesienia pozwu określono na kwotę 681 850 zł., wobec czego wartość zachowku

wynosiła 170 462,50 zł. W dniu 23 maja 2003 r. spadkodawczyni podarowała M. S. (2) udział w 1/3 prawa własności nieruchomości zapisanej w księdze wieczystej (...). Wartość tej darowizny określono na kwotę 377 000 zł, a wartość zachowku na kwotę 94 250 zł. Dokonane darowizny wyczerpały cały majątek, wobec czego roszczenie powódki o zapłatę zachowku zostało skierowane bezpośrednio do obdarowanych.

W odpowiedzi na pozew wywiedzionej samodzielnie przez pozwaną M. S. (2) pozwana ta wносиła o oddalenie powództwa wywodząc, że roszczenie powódki jest przedwczesne, gdyż w pierwszej kolejności powódka powinna zgłosić swoje roszczenie drugiej ze spadkobierczyń ustawowych K. O..

Pozwana A. B. (1) w wywiedzionej samodzielnie odpowiedzi na pozew wносиła o oddalenie powództwa. W uzasadnieniu powołała te same twierdzenia, co pozwana M. S. (2). Dodatkowo wywiodła, że spośród kilku obdarowanych, obdarowany wcześniej ponosi odpowiedzialność tylko wtedy, gdy uprawniony do zachowku nie może uzyskać uzupełnienia zachowku od osoby obdarowanej później. Osobą obdarowaną później jest pozwana M. S. (2). Wartość darowizny dla niej wskazana przez powódkę znacznie przekracza wartość żądanego przez powódkę zachowku. Zatem odpowiedzialność tej pozwanej pojawi się dopiero po ewentualnej odpowiedzialności K. O. i M. S. (2).

Pismem z dnia 27 października 2008 r. pozwany jako pełnomocnik powódki wniósł o wezwanie do udziału w sprawie w charakterze pozwanej K. O. jako spadkobiercy ustawowego Z. P. (1) wobec zarzutu pozwanych, co do tego czy dokonane darowizny wyczerpały cały majątek spadkodawczyni. Co do zarzutu pozwanej A. B. (1) pełnomocnik wskazał, że na obecnym etapie postępowania nie jest pewnym, czy powódka będzie mogła uzyskać uzupełnienie zachowku od obdarowanej później. Tym samym konieczne jest skierowanie powództwa, co do pozwanej A. B. (1) w celu ustalenia jej odpowiedzialności na wypadek, gdyby powódka nie mogła uzyskać uzupełnienia zachowku od pozwanej M. S. (2).

W dniu 2 grudnia 2008 r. pozwane A. B. (1) i M. S. (2) udzieliły pełnomocnictw adwokatowi M. J. do prowadzenia sprawy IC1031/08 Sądu Okręgowego w Gdańsku.

W dniu 17 grudnia 2008 r. wezwano do udziału w sprawie w charakterze pozwanej K. O..

Wnioskiem z dnia 15 kwietnia 2009 r. powódka wystąpiła do Sądu Rejonowego w Gdyni o dział spadku po Z. P. (2) z udziałem uczestniczki K. O.. Postępowanie to było prowadzone pod sygn. VIINs975/09 Sądu Rejonowego w Gdyni. Postępowanie zakończyło się ugodą w zakresie, której powódka M. S. (1) otrzymała ruchomość - pianino.

Na rozprawie dnia 10 maja 2010 r. pozwany, jako pełnomocnik powódki, cofnął powództwo wywiedzione przeciwko K. O.. Postanowieniem z dnia 10 maja 2010 r. postępowanie, co do tej pozwanej zostało umorzone.

Wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2012 r. wydanym przez Sąd Okręgowy w Gdańsku zasądzono od pozwanej M. S. (2) na rzecz powódki kwotę 73 975 zł. z odsetkami ustawowymi od dnia 17 maja 2010 r. do dnia zapłaty. W pozostałej części powództwo zostało oddalone. W wyroku tym orzeczono także o kosztach procesu.

Dowód: pozew k. 3-6, odpowiedź na pozew M. S. (2) k. 22-23, odpowiedź na pozew A. B. (1) k. 25-26, pismo powódki z dnia 27 10 2008 r. k. 37-39, pełnomocnictwa k. 49, 50, protokół z dnia 17 12 2008 r. k. 57, wniosek o dział spadku k. 72-74, pismo z dnia 8 04 2010 r. k. 104-105, protokół rozprawy z dnia 10 05 2010 r. k.125-127, postanowienie o umorzeniu postępowania k. 128, wyrok z dnia 11 04 2012 r. k. 476-477 akt. IC1031/08 Sądu Okręgowego w Gdańsku.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd ustalił fakt dokonania przez spadkodawczynię darowizny na rzecz A. B. (1) w dniu 29 września 1999 r. i na rzecz M. S. (2) w dniu 23 maja 2003 r. Ustalono także, że w skład spadku po Z. P. (1) wchodził udział w 1/2 prawa własności pianina. W sprawie VIINs975/09 Sądu Rejonowego w Gdyni o dział spadku po Z. P. (1) została zawarta ugoda na podstawie, której powódka uzyskała prawo własności tego udziału i całego pianina bez obowiązku spłaty na rzecz K. O.. Wartości tego pianina nie określono w ugodzie, a strony postępowania w sprawie IC1031/08 jego wartość uznały za znikomą.

Ustalając substrat zachowku Sąd Okręgowy stwierdził, że wartość spadku po Z. P. (1) równa jest zeru z uwagi na brak wartości użytkowej i kolekcjonerskiej pianina, które w ostateczności przypadło powódce. Koniecznym natomiast

okazało się doliczenie wartości dwóch darowizn poczynionych przez Z. P. (1) na rzecz dwóch córek K. O.. Wartość darowizny na rzecz A. B. (1), zgodnie z opinią biegłego Sąd ustalił na kwotę 429 500 zł., a wartość darowizny na rzecz M. S. (2) na kwotę 295 800 zł. Dalej Sąd Okręgowy ustalił, że powódka swoje roszczenie o zachówek, będąc spadkobiercą ustawowym, skierowała przeciwko K. O.. Ponieważ wartość spadku była praktycznie równa zeru, to i wartość nadwyżki spadku przekraczającej własny zachówek K. O. była równa zeru. Dlatego powództwo przeciwko niej zostało cofnięte, a postępowanie umorzone. Wobec tego swoje roszczenie powódka skierowała przeciwko obdarowanym. W tej sytuacji Sąd w pierwszej kolejności badał roszczenie przeciwko później obdarowanej M. S. (2), stosowanie do art. 1001 kc. Zatem do wyliczenia zachowku przyjęto kwotę 295 800 zł. Ponieważ jednak do zachowku uprawniona była także K. O., Sąd Okręgowy uznał, że należny powódce zachówek to kwota odpowiadająca 1/4 wartości darowizny, czyli 73 975 zł. Wyrażono także pogląd, że powództwo powinno być w pierwszej kolejności skierowane do ostatniego obdarowanego, a dopiero niemożność uzupełnienia zachowku od niego „aktywuje” zobowiązanie osób obdarowanych wcześniej.

W uzasadnieniu dokonano także oceny powództwa z punktu widzenia stosowania art. 5 kc uznając, że w zakresie roszczenia przeciwko pozwanej M. S. (2) przepis ten nie ma zastosowania.

Dowód: wyrok z dnia 11 04 2012 r. wraz z uzasadnieniem k. 483-494 akt IC1031/08.

Od wyroku z dnia 11 kwietnia 2012 r., w ustawowym terminie, pozwany jako pełnomocnik powódki wywiódł apelację zarzucając:

1. naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 1001 kc w związku z art. 5 kc, poprzez jego błędną interpretację i uznanie, że zasadnym jest zasądzenie na rzecz powódki kwoty 73 975 zł. tytułem zachowku wyłącznie od M. S. (2), pomijając roszczenie skierowane do A. B. (1), a nie od obu pozwanych, w sytuacji gdy obie pozwane swoim zachowaniem i współdziałaniem ze spadkodawczynią ukryły przed powódką cel darowizny lokali mieszkalnych, z którego wynikało pozbawienie możliwości dziedziczenia po Z. P. (1), co stanowiło zamiar osiągnięcia korzyści majątkowej w sposób niegodziwy kosztem powódki oraz pominięcie udziału spadkodawczyni i K. O. w kształtowaniu stosunków rodzinnych, w tym także rozliczeń finansowych dotyczących przedmiotowych nieruchomości, których dotyczy niniejsze postępowanie oraz pominięcie roli pozwanych w utrudnianiu dostępu do dokumentacji robót remontowo-budowlanych, rzekomo wykonanych w lokalach zajmowanych przez pozwane, istotnych dla rozstrzygnięcia;

2. naruszenie przepisów postępowania mających istotny wpływ na treść wyroku, to jest naruszenie art. 233 par. 1 kpc.

Wskazując na powyższe zarzuty autor apelacji wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa zgodnie z żądaniem pozwu ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gdańsku.

Dowód: apelacja k. 500-504 akt IC1031/08.

Wyrokiem z dnia 9 października 2012 r. wydanym w sprawie IACa511/12 Sąd Apelacyjny w Gdańsku rozpoznający sprawę na skutek apelacji wniesionej przez pozwanego, jako pełnomocnika powódki, zmienił zaskarżony wyrok z dnia 11 kwietnia 2012 r. w ten sposób, że:

- w punkcie drugim wyroku zasądził dodatkowo od pozwanej M. S. (2) na rzecz powódki kwotę 20 275 zł. z odsetkami ustawowymi od dnia 1 września 2009 r oraz odsetki ustawowe od kwoty 73 975 zł. od dnia 1 września 2009 r. do dnia 16 maja 2010 r.;

- w punkcie czwartym w ten sposób, że w miejsce zasądzonych w tym punkcie kwot zasądzono od M. S. (2) na rzecz powódki kwotę 8 330 zł. tytułem zwrotu kosztów procesu;

- w punkcie piątym w ten sposób, że ustalono nieuiszczone koszty sądowe na kwotę 2 737,44 zł. w miejsce kwoty 2 742,74 zł. i nakazano pobrać na rzecz Skarbu Państwa od powódki kwotę 1 763,10 zł. w miejsce kwoty 1 974,77 i od pozwanej M. S. (2) kwotę 974,64 zł. w miejsce kwoty 767,97 zł.

W pozostałym zakresie apelację powódki oddalono. Zasadzono także od pozwanej M. S. (2) na rzecz powódki kwotę 2 814 zł. tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. A od powódki zasądzono na rzecz A. B. (1) kwotę 2 700 zł. tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Dowód: wyrok z dnia 9 10 2012 r. k. 516-516v akt IC1031/08, k. 19-20 akt sprawy..

W uzasadnieniu swego wyroku Sąd Apelacyjny, w ślad za Sądem Okręgowym przyjął, że powódka jest spadkobiercą ustawowym uprawnionym do zachowku oraz że w skład spadku nie wchodziły praktycznie żadne składniki majątkowe, ponieważ całość spadku została przez spadkodawczynię darowana pozwanym. Zaakceptowano również ustaloną przez Sąd Okręgowy wartość darowizn z uwagi na sposób sformułowania żądania przez powódkę.

Sąd Apelacyjny wskazał na bezpodstawność zarzutu naruszenia art. 1001 kc z uwagi na to, że osoba później obdarowana ponosi odpowiedzialność wobec uprawnionego do zachowku w pełnej wysokości przysługującego mu zachowku, a jedynym ograniczeniem jej odpowiedzialności – z zastrzeżeniem art. 1000 par. 2 kc – jest wartość wzbogacenia. Osoba wcześniej obdarowana odpowiada, zatem subsydiarnie dopiero wtedy, gdy uprawniony nie może uzyskać zaspokojenia swego zachowku od osoby później obdarowanej. Kilku obdarowanych przez spadkodawcę nie odpowiada, więc proporcjonalnie do wartości otrzymanych darowizn, lecz odrębnie i kolejno odpowiednio do dat otrzymania darowizn. Powódka mylnie, więc dokonała podziału dochodzonego roszczenia wobec pozwanych proporcjonalnie do wartości darowizn otrzymanych przez pozwane. Pozwana B. zasadnie twierdziła, że może ponosić odpowiedzialności wobec powódki w dalszej kolejności po obdarowanej S. dopiero wówczas, gdy powódka nie uzyska od niej zaspokojenia zachowku w pełnej wysokości. Brak możliwości uzyskania zachowku od spadkobiercy lub obdarowanego później jest przesłaną faktyczną dochodzenia zachowku, a nie prejudykatem, którego uzyskanie byłoby konieczne dla wytoczenia powództwa. Uprawniony może w ramach przedstawionych w pozwie twierdzeń i dowodów wykazywać, że nie ma możliwości uzyskania zachowku od innych zobowiązanych bez konieczności odrębnego występowania z powództwem przeciwko nim. Powódka mogła wystąpić z powództwem jednocześnie przeciwko obojgu obdarowanym i to nawet bez uprzedniego wystąpienia na drogę sądową przeciwko drugiemu spadkobiercy. Jednakże powinna skierować żądanie w pierwszej kolejności przeciwko pozwanej S., jako później obdarowanej, natomiast wobec pozwanej B. mogła dochodzić żądania w granicach nie znajdujących pokrycia w aktualnej wartości darowizny na rzecz M. S. (2) lub w ramach roszczenia ewentualnego na wypadek nieuwzględnienia żądania w całości lub w części – wobec tej pozwanej. Nieprawidłowe było jednoczesne dochodzenie części zachowku od osób obdarowanych w różnych datach.

Dalej Sąd Apelacyjny wywiódł, że całość dochodzonego w pozwie przez powódkę żądania znajdowałyby pokrycie w wartości darowizny dokonanej przez spadkodawczynię na rzecz M. S. (2) i to nawet takiej wartości, jaką ustalił Sąd Okręgowy na podstawie kwestionowanej w apelacji opinii biegłej. Wartość żadanego zachowku wynosiła bowiem 264 172,50 zł., a wartość darowizny na rzecz pozwanej S. została ustalona na kwotę 295 800 zł. Zatem nie aktualizowałyby się w ogóle subsydiarna odpowiedzialność pozwanej B.. Ewentualna zmiana wysokości darowizn kwestionowanych przez powódkę, według opinii biegłej, nie miałyby więc żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Wprawdzie wartość dochodzonego zachowku znajduje pokrycie w wartości przedmiotu darowizny, ale nie było możliwym uwzględnienie całości dochodzonego przez powódkę zachowku. Przeciwno uwzględnieniu roszczenia w całości przemawia treść art. 321 kpc. Granice uwzględnienia powództwa przeciwko M. S. (2) wyznacza wysokość zgłoszonego przez powódkę wobec niej żądania, a nie wartość przysługującego powódce zachowku, albowiem Sąd nie mógł orzekać ponad żądanie pozwu. Wobec tego możliwym było jedynie zasądzenie od pozwanej M. S. (2) na rzecz powódki różnicy pomiędzy wartością dochodzonego wobec niej żądania, a kwotą uwzględnioną przez Sąd Okręgowy, czyli kwoty 20 275 zł. (94 250 – 73 975 zł.).

Sąd Apelacyjny wskazał także, że odsetki przysługują powódce od wskazanej przez nią daty – daty wytoczenia powództwa 1 września 2008 r. skoro wcześniej powódka wezwała pozwaną M. S. (2) do zapłaty zachowku.

Na koniec Sąd Apelacyjny wywiódł, że bez znaczenia jest okoliczność, iż do zachowku uprawniona jest także druga spadkobierczyni K. O.. Pozwana M. S. (2) będzie, bowiem tak długo wzbogacona w pełnym zakresie dopóki rzeczywiście nie zaspokoi któregoś z uprawnionych do zachowku.

Rozstrzygając o kosztach postępowania Sąd Apelacyjny przyjął, że powódka w całości w drugiej instancji wygrała sprawę przeciwko M. S. (2) i przegrała sprawę wobec pozwanej B..

Dowód; uzasadnienie wyroku z dnia 09 10 2012 r. k. 518-529 akt IC1031/08, k. 21-31 akt sprawy. .

Postanowieniem z dnia 24 stycznia 2013 r. Sąd Apelacyjny sprostował swój wyrok z dnia 9 października 2012 r. w punkcie 1a w ten sposób, że każdorazowo w miejsce daty „1 września 2009 r.” należy wpisać datę „1 września 2008 r.”.

Dowód: postanowienie z dnia 24 01 2013 r. k. 553 akt IC1031/08, k. 39 akt sprawy..

W dniu 29 lipca 2013 r. do Sądu Okręgowego w Gdańsku wpłynął podpisany przez powódkę wniosek o doręczenie odpisu wyroku z klauzulą wykonalności.

Po uzupełnieniu braków wniosku, postanowieniem z dnia 11 września 2013 r. nadano klauzulę wykonalności wyrokowi Sądu Apelacyjnego w Gdańsku. Tytuł wykonawczy doręczono powódce dnia 20 września 2013 r.

Dowód: wniosek k. 579, postanowienie k. 593, zpo k. 599 akt IC1031/08.

W związku z prowadzeniem sprawy IC1031/08 powódka wpłaciła kwotę 13 236 zł. tytułem opłaty od pozwu.

Wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2012 r. zasądzone od powódki na rzecz A. B. (1) kwotę 3 617 zł., tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Od M. S. (2) zasądzone na rzecz powódki kwotę 3 699 zł. tytułem zwrotu kosztów sądowych w zakresie uwzględnionego roszczenia oraz kwotę 3 617 zł. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Nakazano też pobranie od powódki na rzecz Skarbu Państwa kwoty 1 974,77 zł.

W związku z wywiedzeniem apelacji od wyroku powódka uiściła opłatę od apelacji w kwocie 9 537 zł. Wartość przedmiotu zaskarżenia została określona w apelacji na 190 737,50 zł. (20 275 + 170 462,50 zł.).

W dniach 25 czerwca 2008 r. i 15 lipca 2008 r. powódka uiściła pozwanemu kwotę łączną 7 200 zł. tytułem kosztów zastępstwa procesowego za prowadzenie sprawy przeciwko M. S. i A. B. przed sądem I instancji.

Tytułem kosztów prowadzenia przez pozwanego sprawy w postępowaniu apelacyjnym powódka w dniu 24 maja 2012 r. zapłaciła kwotę 2 700 zł.

Dowód: dowód wpłaty opłaty od pozwu k. 9, wyrok z dnia 11 04 2012 r. k. 476-477, apelacja k. 500-504, dowód wpłaty k. 505 akt IC1031/08, dowody wpłaty k. 50, polecenie przelewu k. 51 akt sprawy.

Wnioskiem, który wpłynął do Sądu Rejonowego w Gdyni w dniu 7 sierpnia 2013 r. powódka zawiadzała M. S. (2) do próby ugodowej wnosząc o zapłatę kwoty 170 462,50 zł. Sprawa została zarejestrowana pod sygn. ICo337/13.

Na posiedzeniu w dniu 14 kwietnia 2014 r. pełnomocnik przeciwniczki oświadczył, że nie widzi ona możliwości zawarcia ugody w żadnym zakresie. Przeciwniczka nie podnosiła wówczas zarzutu przedawnienia roszczenia powódki.

Opłata od wniosku, którą uiściła powódka wyniosła 40 zł., opłata skarbową od pełnomocnictwa udzielonego przez powódkę 17 zł.

Dowód: wniosek k. 3-4, opłata k. 3, opłata skarbową k. 5, protokół posiedzenia k. 42 akt IC0337/13 Sądu Rejonowego w Gdyni, wniosek k. 98-99 akt sprawy.

W dniu 29 lutego 2014 r. powódka reprezentowana przez innego pełnomocnika wniosła do Sądu Okręgowego w Gdańsku pozew skierowany przeciwko M. S. (2) o zapłatę kwoty 87 075 zł. wraz z odsetkami od dnia doręczenia pierwszego wezwania do zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu wskazano, że powódka dochodzi zachowku z uwzględnieniem wartości substratu zachowku ustalonej przez Sąd Okręgowy w Gdańsku w sprawie IC1031/08 na kwotę 725 300 zł. Na kwotę tę składała się wartość dwóch darowizn uczynionych przez spadkodawczynię na rzecz A. B. (1) i M. S. (2). Powódce należy się zachówek w wysokości odpowiadającej 1/4 wartości substratu zachowku, to jest kwota 181 325 zł. Kwota objęta żądaniem pozwu stanowiła się różnicę pomiędzy 181 325 zł. i zasądzoną już łącznie kwotą 94 250 zł. Odnośnie przedawnienia roszczenia powódka powołała się na treść wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2009 r. wydanego w sprawie IIICSK298/08.

Powódka uiściła opłatę od pozwu w kwocie 4 354 zł. oraz opłatę skarbową od pełnomocnictwa 17 zł.

W odpowiedzi na pozew pozwana M. S. (2) reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika wносиła o oddalenie powództwa wywodząc m. in., że dochodzone wobec pozwanej roszczenie o kolejną część zachowku uległo przedawnieniu.

Na rozprawie w dniu 7 października 2014 r., w związku z treścią odpowiedzi na pozew, pełnomocnik powódki wnosił o wydanie wyroku wstępnego odnośnie zarzutu przedawnienia. Oświadczył także, że nie zgadza się ze zgłoszonym zarzutem przedawnienia.

Wyrokiem z dnia 21 października 2014 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił powództwo i zasądził od powódki na rzecz pozwanej M. S. (2) kwotę 3 600 zł. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Okręgowy stwierdził, że gdy chodzi o roszczenie o zachówek po spadkodawczyni Z. P. (1) obowiązywał trzyletni termin przedawnienia określony w przepisie art. 1007 par. 2 kc obowiązującym do dnia 23 października 2011 r. Trzyletni termin przedawnienia upłynął 20 września 2008 r. i nie został on przerwany. Wprawdzie w dniu 1 września 2008 r. powódka wniosła pozew o zachówek przeciwko M. S. (2), ale wniesienie tego pozwu przerwało bieg przedawnienia jedynie, co do kwoty dochodzonej tamtym pozvem – 94 250 zł. W zakresie nieobjętym żądaniem pozwu termin przedawnienia nie uległ przerwaniu.

Odnośnie przywołanego w pozwie przez powódkę wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2009 r. Sąd wywiódł, że orzeczenie to zostało wydane na gruncie zupełnie innego stanu faktycznego. Powód w jednym procesie dochodził, bowiem całego należnego mu zachowku i zależnie od wyników postępowania dowodowego dokonywał przekształceń przedmiotowych powództwa, przy czym rozszerzenie powództwa obejmującego uzasadnioną część roszczenia nastąpiło po upływie trzyletniego terminu przedawnienia przewidzianego w art. 1007 par. 1 kc. Stan faktyczny rozpoznawanej sprawy był zupełnie inny, gdyż powódka w sprawie IC1031/08 dochodziła od pozwanej jedynie części roszczenia w wysokości 94 250 zł. W pozostałym zakresie wносиła o zasądzenie zachowku od osoby trzeciej – A. B. (1). Dalej powołano się na pogląd SN wyrażony w uzasadnieniu wyroku z dnia 17 kwietnia 2009 r., iż u podstaw takiej regulacji leżała specyfika postępowania o zachówek, to jest niemożność przewidzenia cen z chwili orzekania. Ostatecznie wysokość roszczenia uzależniono, więc od wyników postępowania dowodowego. Wniesienie pozwu, co do części roszczenia nie przerywa biegu przedawnienia, co do części nieobjętej pozvem.

Odpis wyroku z uzasadnieniem został doręczony pełnomocnikowi powódki w dniu 1 grudnia 2014 r. Od wyroku tego nie wywiedziono apelacji i stał się on prawomocny z dniem 16 grudnia 2014 r.

W dniu 30 stycznia 2015 r. powódka uiściła pełnomocnikowi M. S. (2) kwotę 3 600 zł. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego zasądzonych w wyroku z dnia 21 października 2014 r.

Dowód: pozew k. 2-6, koperta k. 11, dowód uiszczenia opłaty skarbowej od pełnomocnictwa k. 8, dowód uiszczenia opłaty od pozwu k. 18, odpowiedź na pozew k. 19-25, protokół rozprawy z dnia 7 10 2014 r. (czas 00:04:59-00:14:17), wyrok k. 33, uzasadnienie wyroku k. 36-39, dowód doręczenia k. 41, zarządzenie o stwierdzeniu prawomocności k. 42 – wszystko w aktach IC677/14 Sądu Okręgowego w Gdańsku, wyrok z dnia 21 10 2014 r. wraz z uzasadnieniem k. 32-38, polecenie przelewu k. 49 akt sprawy.

Wnioskiem, który wpłynął do Sądu Rejonowego Gdańsk-Północ w dniu 5 sierpnia 2013 r. powódka zaważwała pozwanego A. K. (1) do próby ugodowej wnosząc o zapłatę kwoty 290 404,78 zł. Sprawa została zarejestrowana pod sygn. ICo447/13.

Na posiedzeniu w dniu 4 października 2013 r. pozwany oświadczył, że nie widzi możliwości zawarcia ugody.

Opłata od wniosku, którą uiściła powódka wyniosła 40 zł., opłata skarbową od pełnomocnictwa udzielonego przez powódkę 17 zł.

Dowód: wniosek k. 3-8, opłata k. 3, opłata skarbową k. 10, protokół posiedzenia k. 48 akt ICo447/13 Sądu Rejonowego Gdańsk-Północ w Gdańsku, wniosek k. 91-96 akt sprawy.

Pismem z dnia 3 czerwca 2013 r. powódka wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 290 404,78 zł. w terminie 10 dni. Pismo to zostało doręczone pozwanemu w dniu 5 czerwca 2013 r.

Dowód: wezwanie do zapłaty k. 40-46, dowód doręczenia k. 47 akt sprawy.

W dniu 29 października 2009 r. powódka zapłaciła pozwanemu kwotę 5 000 zł. tytułem częściowej płatności za dział spadku.

Dowód: potwierdzenie wpłaty k. 50v akt sprawy.

W dniu 18 kwietnia 2013 r. powódka zapłaciła adwokatowi J. B. kwotę 5 000 zł. za usługę prawną.

W dniu 31 lipca 2013 r. powódka zapłaciła temu samemu adwokatowi kwotę 3 800 zł. za usługę prawną.

Dowód: paragony fiskalne k. 52-53 akt sprawy.

W czasie prowadzenia sprawy powódka przekazywała pozwanemu zdjęcia, operat szacunkowy, dokumenty dotyczące stanu wycenianych lokali oraz pisma dotyczące zeznań świadków i oceny opinii biegłego. Powódka miała trudności z uzyskiwaniem informacji dotyczących stanu sprawy.

W związku z treścią uzasadnienia wyroku z dnia 11 kwietnia 2012 r. i wskazanym w nim wadliwym skonstruowaniem żądania pozwu, pozwany tłumaczył powódkę, że „nie zastosował” art. 1001 kc, gdyż był niekorzystny dla powódki, bo pierwsza darowizna została skonsumowana przez drugą. Ustawodawca w przepisie art. 1001 miał na myśli dwie po sobie następujące darowizny, ale odniesione do jednej osoby i tej samej osoby. Pozwany wskazywał na celowość i zasadność apelacji od tego wyroku.

Po rozstrzygnięciu zawartym w wyroku z 9 października 2012 r. pozwany wskazywał na celowość wniesienia kolejnego pozwu o uzupełnienie zachowku przeciwko M. B., nie chciał jednak tej sprawy prowadzić. Wskazywał, że bieg terminu przedawnienia uległ przerwaniu i powódka może dochodzić różnicy pomiędzy kwotą zasądzoną i dochodzoną.

Pozwany nie złożył do Sądu Apelacyjnego wniosku o nadanie klauzuli wykonalności.

Dowód: korespondencja e-mailowa pomiędzy stronami k. 54-68, szczególnie k. 59 i 62-64, zeznania świadka A. S. na rozprawie 23 02 2016 r. (czas 00:07:09-01:05:38) – transkrypcja k. 168-188, nagranie rozmowy stron – płyta CD koperta k. 192, zeznania powódki na rozprawie dnia 19 04 2016 r. (czas 00:08:17- 01:20:53).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów złożonych do akt przez powódkę, akt spraw IC1031/08 i IC677/14 Sądu Okręgowego w Gdańsku, akt IC0337/13 Sądu Rejonowego w Gdyni, akt IC0447/13 Sądu Rejonowego Gdańsk-Północ oraz zeznań powódki i świadka A. S. oraz nagrań na płycie CD załączonej do pozwu.

Na podstawie akt IC1031/08 Sądu Okręgowego w Gdańsku ustalono czynności procesowe wykonane w tej sprawie przez pozwanego, treść i uzasadnienie wydanych orzeczeń oraz koszty tego postępowania. Dowód z akt został przeprowadzony na rozprawie dnia 19 kwietnia 2016 r.

Na podstawie akt IC677/14 Sądu Okręgowego w Gdańsku ustalono okoliczności dotyczące dochodzenia przez powódkę uzupełnienia zachowku od M. S. (2), treść i uzasadnienie wydanego wyroku oraz koszty tego postępowania. Dowód z akt został przeprowadzony na rozprawie dnia 19 kwietnia 2016 r.

Na podstawie akt IC0447/13 Sądu Rejonowego Gdańsk-Północ, z których dowód przeprowadzono na rozprawie dnia 19 kwietnia 2016 r., ustalono okoliczność poprzedzenia wywiedzenia powództwa zawezwaniem pozwanego do próby ugodowej, co okazało się bezskuteczne oraz koszty tego postępowania.

Na podstawie akt IC0337/13 Sądu Rejonowego w Gdyni, z których dowód przeprowadzono na rozprawie dnia 30 maja 2016 r. ustalono okoliczność poprzedzenia wywiedzenia powództwa w sprawie IC677/14 zawezwaniem M. S. (2) do próby ugodowej, co okazało się bezskuteczne oraz koszty tego postępowania, a także to, że w tym postępowaniu M. S. (2) nie podniosła zarzutu przedawnienia roszczenia powódki.

Ustalenia faktyczne poczyniono także na podstawie dokumentów urzędowych i prywatnych złożonych przez powódkę opisanych przy dokonywaniu konkretnych ustaleń. Dowody te nie budziły wątpliwości Sądu, nie były też kwestionowane przez żadną ze stron. Dowód z dokumentów został przeprowadzony na rozprawie 19 kwietnia 2016 r.

Ustalenia dotyczące sposobu prowadzenia sprawy przez pozwanego, informacji o sposobie prowadzenia sprawy przekazywanych powódkę, kosztów poniesionych przez nią oraz sposobu wyjaśniania powódkę treści wydanych w sprawie orzeczeń, stanu sprawy i dalszych możliwych czynności ustalono na podstawie zeznań świadka A. S. – męża powódki oraz na podstawie zeznań powódki. Sąd bardzo ostrożnie oceniał te zeznania z uwagi na to, że spór dotyczył odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego za prowadzenie sprawy, której stroną była powódka, a więc w oczywisty sposób uczestniczyła w zdarzeniach i czynnościach mających miejsce w związku z tą sprawą – Sąd zeznania te uznał za wiarygodne. Są one, bowiem wzajemnie zbieżne i zbieżne z dokumentami zgromadzonymi w toku postępowania. Gdy chodzi o zachowania pozwanego i przekazywane informacje znajdują one potwierdzenie w korespondencji e-mailowej pomiędzy stronami oraz w nagraniach rozmów z pozwanym w dniach 22 maja 2012 r. i 22 stycznia 2013 r.

Wprawdzie pozwany oponował przeprowadzeniu dowodu z tych nagrań wywodząc, że zostały dokonane bez jego wiedzy i zgody oraz że ich ujawnienie narusza tajemnicę zawodową pozwanego. Sąd dokonał odtworzenia tych nagrań na rozprawie w dniu 29 marca 2016 r. uznając, że skoro żaden przepis prawa nie statuuje wprost niedopuszczalności przeprowadzenia takiego dowodu jest on dozwolony. Poza tym skoro treść rozmów stron ujawnia powódka, a nie pozwany nie stanowi to naruszenia tajemnicy zawodowej radcy prawnego, gdyż zachowanie takiej tajemnicy nie obowiązuje powódki.

Roszczenie powódki jest usprawiedliwione, co do zasady i prawie w całości, co do wysokości.

Swoje roszczenie odszkodowawcze powódka wywodziła z nienależytego wykonania przez pozwanego umowy o prowadzenie sprawy o zachówek łączącej go z powódką.

Przesłuchany na rozprawie w dniu 19 kwietnia 2016 r. pozwany zeznał, że sporządzając pozew, który powódka zaaprobowała, nie dochodził w całości roszczenia o zachówek od M. S. (2), bo tak chciała powódka. Oświadczył także, że profesjonalny pełnomocnik ma obowiązek poinformowania klienta, że jego koncepcja jest zła. Miał świadomość, że koncepcja ta jest zła, a powódka i świadek usłyszeli od niego informacje, że drugą darowiznę skonsumowała pierwszą

(czas 01:28:29-01:31:37). Odpowiadając na pytanie Sądu, dlaczego pozwany nie wypowiedział pełnomocnictwa w sytuacji, gdy wola klientki była niezgodna z prawem odpowiedział, że powinien był to zrobić (czas 01:29:33-01:32:06). W dalszej części przesłuchania pozwany odpowiadając na pytanie Sądu oświadczył, że w kodeksie zasad etyki zawodowej radcy prawnego jest zasada, że radca może odmówić prowadzenia sprawy, jeżeli klient żąda tego, z czym radca się nie zgadza (czas 01:54:22- 01:52:30).

Pozwany twierdził także, że rozmawiał z powódką na temat zarzutu niewłaściwego skonstruowania powództwa i powódka zdecydowanie żądała realizacji jej koncepcji (czas 01:33:26-01:33:50). Pozwany nie był w stanie powiedzieć, jaka była jego koncepcja prowadzenia sprawy po oddaleniu powództwa przez Sąd I Instancji (czas 01:38:45-01:40:28). Pozwany zeznał także, że nie przypomina sobie, aby sugerował powódce by po przegranej sprawie w dwóch instancjach wywodzić powództwo przeciwko S.. Przyznał natomiast, że powódka i jej nowy pełnomocnik żądali poniesienia kosztów tego postępowania i przyjęcia odpowiedzialności za sformułowanie pozwu (czas 01:40:28-01:42:12). Pozwany zeznał także, że nie podzielał poglądu powódki, co do sformułowania pozwu, ale uważał, że jest związany żądaniem klientki w tym zakresie (czas 01:46:46-01:49:02). Wyszedł z założenia, że skoro wysłał pozew do powódki, a ona, co do meritum nie zgłaszała zastrzeżeń była to akceptacja treści pozwu (czas 01:49:02-01:51:10).

Oдноśnie zasady odpowiedzialności pozwanego:

Jak wynika z poczynionych przez Sąd ustaleń między stronami została zawarta ustna umowa na podstawie, której pozwany miał sporządzić wezwanie do zapłaty, pozew o zachówek oraz prowadzić przed Sądem sprawę o zachówek po spadkodawczyni Z. P. (1). Z ustaleń tych wynika, że cały majątek, który mógł stanowić spadek został podarowany w roku 1999 A. B. (1), a w roku 2003 M. S. (2) w formie umów darowizny.

Umowa o prowadzenie sprawy przez pełnomocnika jest umową nienazwaną - umową o świadczenie usług w rozumieniu przepisu art. 750 kc. Zgodnie z tym przepisem, do umów o świadczenie usług, które nie są uregulowane innymi przepisami, stosuje się odpowiednio przepisy o zleceniu. Umowy o świadczenie usług zawierane są z podmiotami świadczącymi usługi w zakresie swej działalności gospodarczej i zawodowej. Ich cechą charakterystyczną jest to, że zazwyczaj oparte są na zaufaniu między stronami i z uwagi na to wymagają osobistego wykonywania przez usługodawcę. Zlecający usługę powierza jej wykonanie danej osobie w zaufaniu do jej umiejętności, kwalifikacji, wiedzy i innych walorów. Do umów o świadczenie usług zalicza się umowę o świadczenie pomocy prawnej w zakresie, w jakim nie dotyczy dokonywania czynności prawnych. Umowa o świadczenie usług nie jest umową rezultatu, gdyż byłaby wówczas umową o dzieło lub umową do niej podobną (tak A. Kidyba: Kodeks Cywilny Komentarz t. III, Zobowiązania Część szczegółna k. 647-652, Wolters Kluwer Business, Warszawa 2010). Umowa ta podobnie jak umowa zlecenia jest zaliczana do zobowiązań starannego działania. Wprawdzie istotą obu tych umów jest w efekcie osiągnięcie jakiegoś celu jednakże w razie jego nie osiągnięcia, ale jednoczesnego dołożenia wszelkich starań w tym kierunku, przy zachowaniu należytej staranności wykonujący usługę (zleceniobiorca) nie ponosi odpowiedzialności za niewykonanie zobowiązania. Wykazanie przez zleceniobiorcę należytej staranności przy wykonywaniu umowy zwolni go od odpowiedzialności kontraktowej. Należyta staranność należy oceniać w odniesieniu do regulacji art. 355 kc. W odniesieniu do podmiotu przyjmującego zlecenie lub wykonanie usługi, prowadzącego w tym zakresie działalność gospodarczą lub zawodową należyta staranność ocenia się przy uwzględnieniu zawodowego charakteru działalności (art. 355 par. 2 kc). Istotne znaczenie odgrywa wówczas założenie posiadania przez taki podmiot odpowiedniej wiedzy, umiejętności, doświadczenia, zdolności przewidywania, znajomości stosunków danego rodzaju (tamże k. 605-606).

Zgodnie z przepisem art. 355 par. 1 kc, dłużnik obowiązany jest do staranności ogólnie wymaganej w stosunkach danego rodzaju (należyta staranność). Zgodnie zaś z przepisem par. 2 art. 355 kc, należyta staranność dłużnika w zakresie prowadzonej przez niego działalności gospodarczej określa się przy uwzględnieniu zawodowego charakteru tej działalności.

Bez wątplenia pozwany jako radca prawny – członek korporacji zawodowej radców prawnych, który uzyskał ustawowo określone kwalifikacje dla wykonywania tego zawodu i jako osoba stale i zawodowo zajmująca się prowadzeniem spraw przed sądami, był obowiązany do zachowania wyższej niż przeciętna staranności przy prowadzeniu sprawy

powódki. Trzeba, bowiem pamiętać, że właśnie z uwagi na zawodowy charakter pomocy prawnej świadczonej przez pozwanego powódka powierzyła mu prowadzenie sprawy. Miała prawo przy tym spodziewać się tego, że pozwany posiada odpowiednią wiedzę, doświadczenie i zdolność przewidywania konsekwencji podejmowanych przez niego czynności procesowych.

Zdaniem Sądu, pozwany prowadząc sprawę powódki nie dochował należytej staranności w prowadzeniu sprawy – staranności o podwyższonym mierniku wartości, o jakiej mowa w przepisie art. 355 par. 2 kc. Jak wynika z orzeczeń Sądów obu instancji wydanych w sprawie IC1031/08 pozwany wadliwie skonstruował pozew domagając się zachowku od obu obdarowanych w różnym czasie proporcjonalnie do wartości uczynionych przez spadkodawczynię darowizn. Ponieważ darowizna uczyniona później miała znacznie mniejszą wartość niż darowizna wcześniejsza, a pozwany określił tak żądanie wobec obdarowanej później M. S. (2), że nie można było od niej uzyskać całego należnego powódce zachowku, gdyż Sądy nie mogły orzekać ponad żądanie pozwu (art. 321 kpc). Biorąc pod uwagę to, że nie było możliwym uzyskanie przez powódkę zachowku od drugiego spadkobiercy ustawowego, nie było błędem pozwanego wywodzenie powództwa wobec obu obdarowanych równocześnie, ale określenie żądań pozwu wobec obu pozwanych (M. S. i A. B.) proporcjonalnie do wartości uczynionych darowizn, a nie najpierw w całości wobec M. S., a dopiero wobec braku możliwości uzyskania od niej należnego zachowku wobec wcześniej obdarowanej A. B. (1). Przyjęta przez pozwanego konstrukcja roszczeń przeciwko obu pozwany w oczywisty sposób narusza normę wynikającą z przepisu art. 1001 kc w brzmieniu obowiązującym w dacie śmierci spadkodawczyni. Wbrew twierdzeniom pozwanego w nagranej rozmowie z dnia 22 maja 2012 r., ustawodawca jasno i precyzyjnie zredagował przepis art. 1001 kc odnosząc normę z niego wynikającą do sytuacji kilku różnych osób obdarowanych a nie osoby, która otrzymała kilka darowizn w różnym czasie.

W doktrynie prawa cywilnego wykładnia przepisu art. 1001 kc zaprezentowana przez Sądy orzekające w sprawie IC1031/08 nie budziła wątpliwości od wielu lat. Już w Komentarzu do Kodeksu Cywilnego pod redakcją Zdzisława Gordona wydanym przez Wydawnictwo Prawnicze w roku 1989 (k. 875) jednoznacznie stwierdzono, że w sytuacji o jakiej mowa w art. 1001 kc nie występuje odpowiedzialność solidarna osób obdarowanych ani odpowiedzialność pro rata parte, a obdarowani nie mogą korzystać z roszczenia regresowego w stosunku do osób obdarowanych wcześniej. W Komentarzu do Kodeksu Cywilnego pod redakcją Andrzeja Kidyba (t. IV Spadki s. 251) wydanym w roku 2012 powtórzono te poglądy stwierdzając również, że roszczenia z tytułu zachowku powinny być najpierw kierowane do ostatniego obdarowanego, a w następnej kolejności do osób wcześniej obdarowanych. Przywołano w tym zakresie poglądy wyrażane w Systemie prawa prywatnego i Komentarzu do Kodeksu Cywilnego pod redakcją Kazimierza Pietrzykowskiego.

W tych okolicznościach pozwany sformułował żądanie pozwu z oczywistym naruszeniem prawa materialnego, ale także w toku procesu popierał błędnie wywiedzione roszczenie mimo kwestionowania swej odpowiedzialności, co do zasady przez pozwaną A. B. (1). Wprawdzie ta ostatnia okoliczność nie miałaby znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy o tyle, że odpowiedź na pozew A. B. (1) wpłynęła do Sądu Okręgowego w dniu 25 września 2008 r., a więc po upływie terminu przedawnienia roszczenia o zachowek (20 września 2008 r), a wniesienie pozwu nie przerywa przedawnienia terminu dochodzenia roszczenia w pozwie nie zgłoszonego, ale powódka mogłaby podjąć próbę obrony poprzez zastosowanie art. 5 kc z uwagi na minimalne opóźnienie. Przede wszystkim jednak, gdyby pozwany prawidłowo sformułował żądanie pozwu powódka miałaby możliwość uzyskania całego należnego jej zachowku od M. S. (2).

Za przypisaniem pozwanemu braku należytej staranności w prowadzeniu sprawy powódki przemawia i to, że nawet jeśli powódka (nie będąca prawnikiem) chciała aby pozew skierować przeciwko obu obdarowanym, pozwany obowiązany był wytłumaczyć powódce jej sytuację zgodnie z obowiązującą wykładnią i zasadami stosowania przepisu art. 1001 kc. Mógł też pozwany, co wyraźnie wskazał Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu swego wyroku, skonstruować pozew w ten sposób, aby pozywać obie siostrzenice powódki, ale najpierw żądać zachowku od M. S. (2), a ewentualnie od A. B. (1). Pozwany jednak tak nie postąpił, a nawet błędne stanowisko powódki, w świetle znanych pozwanemu zasad etyki zawodowej radcy prawnego, nie powinno było zostać zaakceptowane przez pozwanego. Jego postępowanie tym bardziej stanowi naruszenie obowiązku starannego działania w prowadzeniu sprawy powódki.

Zgodnie z przepisem art. 471 kc, dłużnik zobowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Zgodnie z przepisem art. 472 kc, jeżeli ze szczególnego przepisu ustawy albo z czynności prawnej nie wynika nic innego, dłużnik odpowiedzialny jest za niezachowanie należytej staranności. Zatem odpowiedzialność dłużnika ukształtowana jest na zasadzie winy, przy czym to na dłużniku – pozwanym – spoczywa obowiązek udowodnienia braku winy. Zdaniem Sądu, pozwany temu obowiązkowi nie sprostał. Przedstawione przez pozwanego w czasie przesłuchania argumenty nie stanowią podstawy uchylenia jego odpowiedzialności. Zdaniem Sądu, pozwany dopuścił się rażącego niedbalstwa w prowadzeniu sprawy powódki poprzez oczywiście błędne skonstruowanie pozwu będące rezultatem naruszenia prawa materialnego i to przepisu art. 1001 kc, którego stosowanie w orzecznictwie nie budziło większych wątpliwości.

W tym miejscu wskazać jeszcze należy, że inne zarzuty powódki, co do prowadzenia sprawy przez pozwanego, dotyczące nie składania pism, zdjęć, opinii, czy braku informacji o stanie sprawy wprawdzie z punktu widzenia powódki miały znaczenie, ale biorąc pod uwagę zasadniczy błąd pozwanego w konstrukcji pozwu ostatecznie nie miały wpływu na zakres odpowiedzialności pozwanego.

Dlatego, zdaniem Sądu, stosownie do przepisów art. 750 kc w związku z art. 355 par. 2 kc i art. 471 oraz art. 472 kc, roszczenie powódki jest usprawiedliwione, co do zasady.

Oдноśnie wysokości szkody:

Powódka domagała się w pozwie kwoty 170 145 zł. tytułem odszkodowania.

Z tytułu uzupełnienia zachowku należnego powódce od M. S. (2) domagała się kwoty 87 075 zł. Ostatecznie od M. S. (2) zasądzone dla powódki zachowek w kwocie 94 250 zł. Należny powódce zachowek to kwota 181 325 zł. Zatem różnica wynosi 87 075 zł. Powódce roszczenie o zapłatę tej kwoty przysługuje. W sprawie IC1031/08 powódka kwestionowała ustaloną na kwotę 725 300 zł. wartość substratu zachowku. W tym postępowaniu powódka jednak oparła się na tej wartości jako podstawie ustalenia wysokości należnego zachowku. Gdyby bowiem pozwany prawidłowo skonstruował pozew to przy tak ustalonej wartości substratu zachowku powódce przysługiwałby zachowek w kwocie 181 325 zł. Wartość tego zachowku mieściłaby się w wartości darowizny otrzymanej przez M. S. (2), którą biegła ustaliła na kwotę 295 800 zł. Zatem powódka mogłaby otrzymać zachowek w tej wysokości. Otrzymała jednak zachowek jedynie w kwocie 94 250 zł. Różnica wynosi kwotę 87 075 zł.

W tym miejscu odnieść należy się do zarzutu pozwanego, co do prowadzenia sprawy IC677/14 i możliwości uzyskania w tej sprawie uzupełnienia zachowku od M. S. (2) właśnie o kwotę 87 075 zł. Pozwany zarzucał, że powódka nie broniła się przed podniesionym tam przez M. S. (2) zarzutem przedawnienia powołując się na przepis art. 5 kc oraz że nie wywiodła apelacji od wyroku z dnia 21 października 2014 r. oddalającego powództwo.

Oдноśnie zarzutu nie powołania się przez powódkę na art. 5 kc jako obronę przed podniesionym zarzutem przedawnienia wskazać należy, że doktryna prawa cywilnego i orzecznictwo dopuszczają taką obronę, ale w wyjątkowych wypadkach. W wyroku z dnia 2 kwietnia 2003 r. (ICKN204/01, Lex78814) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że dla oceny czy podniesiony zarzut przedawnienia nie nosi znamion nadużycia prawa, konieczne jest rozważenie charakteru dochodzonego roszczenia, przyczyn opóźnienia i jego nienadmierności. W doktrynie przyjmuje się, że skoro przedawnienie jest instytucją ustawową, to ustawodawca generalnie skutki przedawnienia zaakceptował. Na pewno odmowa uwzględnienia zarzutu przedawnienia z powodu nadużycia prawa zwykle będzie miała za podstawę negatywną ocenę zachowania dłużnika, który „zwodził” wierzyciela, podstępnie zapobiegł dochodzeniu przez niego roszczenia czy zawiódł zrodzone wcześniej zaufanie (tak. M. Pyziak-Szafnicka w Komentarzu do Kodeksu Cywilnego Część ogólna, Wolters Kluwer Business s. 1037-1038).

W przypadku roszczenia o zachowek należny powódce nic podobnego nie miało miejsca. Powódka była reprezentowana w sprawie IC1031/08 przez profesjonalnego pełnomocnika – pozwanego. Nie było mowy o

jakimkolwiek działaniu pozwanej M. S. (2) mającym doprowadzić do utrudnienia powódce dochodzenia roszczenia, nie było także jakiegokolwiek nierówności w sytuacji procesowej stron. Z uwagi na znaczny czas trwania postępowania w sprawie IC1031/08 nie można było mówić o nienadmierności opóźnienia w dochodzeniu roszczenia uzupełniającego. Zatem pełnomocnik powódki reprezentujący ją w sprawie IC677/14 prawidłowo ocenił jako żadne szanse obrony przed podniesionym zarzutem przedawnienia. Wobec oddalenia powództwa w wyniku skutecznie zgłoszonego zarzutu przedawnienia pełnomocnik ten prawidłowo też ocenił brak szans powodzenia apelacji i apelacji tej nie wywodził ograniczając tym samym koszty, jakie mogłyby ponosić powódka.

Powódka domagała się także skapitalizowanych odsetek od kwoty 87 075 zł. od dnia 1 września 2008 r. do dnia 9 października 2012 r., to jest daty wyroku Sądu Apelacyjnego. Zdaniem Sądu i to roszczenie powódce przysługuje, ale nie w kwocie 46 144 zł., lecz w kwocie 46 143,79 zł. W wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 9 października 2012 r. (sprostowany postanowieniem z dnia 24 stycznia 2013 r.) zmieniono wyrok Sądu I instancji zasadzając odsetki od dnia 1 września 2008 r., albowiem przed wniesieniem pozwu powódka wzywała pozwaną M. S. (2) do zapłaty. Gdyby pozwany prawidłowo sformułował to wezwanie do zapłaty i prawidłowo sformułował żądanie pozwu powódce od należnego zachowku przysługiwałyby odsetki tak samo jak od kwoty ostatecznie zasadzonej, czyli od 1 września 2008 r.

Powódka domagała się kwoty 20 141 zł. tytułem kosztów sądowych i adwokackich w sprawie IC1031/08. Na skutek błędnego sformułowania pozwu powódka poniosła zbędne koszty sądowe i adwokackie także na rzecz pozwanych. Wyliczenie roszczenia dochodzonego w tym zakresie powódka przedstawiła na kartach 16-18 akt sprawy. Sąd nieco inaczej policzył te wydatki, co nie wpłynęło jednak na wysokość roszczenia powódki.

Należny powódce od M. S. (2) zachówek wynosił 181 325 zł. Opłata od pozwu powinna wynosić 9 067 zł. Uiszczona przez powódkę opłata od pozwu to kwota 13 236 zł. Różnica to kwota 4 169 zł. i taka kwotę powódka nadpłaciła tytułem opłaty od pozwu – jej zwrot przysługuje powódce. Zbędna opłata od apelacji przeciwko A. B. to kwota 8 523 zł. Apelacja ta od początku nie miała szans powodzenia i nie powinna być zostać wniesiona. Kwoty 3 617 zł. i 2 700 zł. to koszty adwokackie należne A. B. przed Sądami obu instancji. Były to wydatki całkowicie zbędne wobec możliwości dochodzenia roszczenia tylko od M. S. i bezcelowości wnoszenia apelacji przeciwko A. B.. Powódka zapłaciła pozwanemu kwotę 7 200 zł. za prowadzenie sprawy przed Sądem Okręgowym. Faktycznie powinna to być kwota 3 600 zł. bo wartość przedmiotu sporu nie powinna przekraczać 200 000 zł. Suma tych kwot bez dalszych kwot wskazywanych przez powódkę wynosi 22 609 zł., a więc więcej niż domagała się powódka. Ponieważ Sąd nie mógł orzekać ponad żądanie pozwu uwzględnił jedynie kwotę żadaną, to jest 20 041 zł.

Powódka domagała się także kwoty 16 885 zł. Na kwotę tę składają się koszty zawezwania do próby ugodowej M. S. (2) i pozwanego w kwotach 2 x 40 zł. i 2 x 17 zł.; 4 354 zł. opłata od pozwu w sprawie IC677/14 i opłata skarbową od pełnomocnictwa 17 zł.; koszty zastępstwa procesowego dla strony przeciwnej 3 600 zł.; kwota 8 800 zł. uiszczona przez powódkę na koszty adwokackie za prowadzenie tych spraw i doradztwo prawne związane z nienależnym wykonywaniem umowy przez pozwanego.

Roszczenie powódki jest w tym zakresie częściowo zasadne. Powódka, bowiem była uprawniona do wywiedzenia powództwa w sprawie IC677/14 przeciwko M. S. (2) o uzupełnienie zachowku. Przede wszystkim z nagrań rozmów z pozwanym i korespondencji e-mailowej stron wynika, że pozwany sugerował powódce wystąpienie z takim roszczeniem, wskazywał nawet sposób wyliczenia kwoty roszczenia i twierdził, że roszczenie nie jest przedawnione. Powódka i jej kolejny pełnomocnik mogli z takim pozwem wystąpić, mimo że pełnomocnik w pozwie, niejako uprzedzając, rozważał już kwestię ewentualnego przedawnienia roszczenia o uzupełnienie zachowku. Zgodnie z przepisem art. 117 par. 1 i 2 kc roszczenia przedawnione mogą być dochodzone, gdyż sąd przedawnienie uwzględnia dopiero po zgłoszeniu zarzutu przedawnienia przez pozwanego. Co więcej pamiętać trzeba, że powódka wniesienie pozwu poprzedziła zawezwaniem M. S. (2) do próby ugodowej. W czasie posiedzenia w sprawie IC0337/13 Sądu Rejonowego w Gdyni pełnomocnik M. S. (2) oświadczył, że nie jest możliwym zawarcie ugody, ale nie powoływał się na zarzut przedawnienia. Uczynił to dopiero w sprawie IC677/14. Gdyby pozwany prawidłowo sformułował żądanie pozwu prowadzenie tego postępowania byłoby zbędne i powódka kosztów tych nie poniosłaby.

Dlatego powódce przysługuje od pozwanego zwrot kwot: 4354 zł. tytułem opłaty od pozwu w sprawie IC677/14, 17 zł. opłata skarbową od pełnomocnictwa w tej sprawie, 3 600 zł. tytułem kosztów zastępstwa procesowego zasądzonych dla pozwanej wyrokiem z 21 października 2014 r. oraz kwota 3 600 zł. tytułem kosztów adwokackich według norm przepisanych które z uwagi na wartość przedmiotu sporu powinna była ponieść powódka. Powódce przysługuje również zwrot kwot 40 zł. opłaty od wniosku o zawezwanie M. S. do próby ugodowej i 17 zł. opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w sprawie ICo337/13 – to jest łącznie kwota 11 628 zł. Taką też kwotę zasądzono od pozwanego.

Natomiast Sąd nie znalazł podstaw dla zasądzenia od pozwanego kosztów zastępstwa procesowego pełnomocnika powódki w sprawie ICo337/13 Sądu Rejonowego w Gdyni. Koszty te powódka ujmowała w ramach kwoty 8 800 zł. za pomoc prawną świadczoną przez jej obecnego pełnomocnika. Jednakże z żadnego z przepisów regulujących koszty postępowania cywilnego, w tym koszty zastępstwa procesowego, nie wynika aby za czynności zawezwania do próby ugodowej pełnomocnikowi powódki przysługiwało dodatkowe wynagrodzenie. Koszty te, podobnie jak koszty mediacji (art. 98/1/ kpc), stanowią koszty procesu. Koszty zastępstwa w takim postępowaniu objęte są więc kosztami postępowania, które Sąd już wyżej uwzględnił na rzecz powódki. Nakład pracy pełnomocnika nie uzasadniał przy tym ich zwiększenia.

Co do kwoty 8 800 zł., pełnomocnik powódki nie wykazał z jakimi konkretnymi czynnościami zapłata tej kwoty była związana. Nie wykazał więc roszczenia w tym zakresie.

Sąd nie uwzględnił w zakresie zasądzonego odszkodowania żądanych przez powódkę kosztów postępowania o zawezwanie do próby ugodowej pozwanego. O kosztach tych orzeczono w zakresie zasądzonych kosztów procesu. Jak wyżej wskazano są one bowiem elementami kosztów procesu.

Mając na uwadze tak poczynione ustalenia i rozważania w punkcie 1 wyroku zasądzono od pozwanego na rzecz powódki łączną kwotę 164 887,79 zł. tytułem odszkodowania. O roszczeniu tym orzeczono na podstawie przepisów art. 750 kc, art. 355 par. 2 kc i art. 471 kc.

W punkcie 1 wyroku orzeczono także o odsetkach ustawowych i odsetkach za opóźnienie. W pozwie powódka domagała się od kwoty 153 260 zł. odsetek od dnia 5 czerwca 2013 r. Ponieważ Sąd roszczenie uwzględnił do kwoty 153 259,79 zł. (różnica wynika z zaokrąglenia do pełnych złotych żądania skapitalizowanych odsetek), a wezwanie do zapłaty wprowadzić doręczono pozwanemu w dniu 5 czerwca 2013 r. ale powódka w piśmie wyznaczyła termin 10-dniowy do zapłaty, odsetki przysługują powódce od dnia następnego po upływie tego terminu to jest od dnia 16 czerwca 2013 r.

Co do kwoty 16 885 zł. powódka domagała się odsetek od dnia wniesienia pozwu, czego jednak nie poprzedziła wezwaniem do zapłaty. Odpis pozwu został doręczony pozwanemu w dniu 3 września 2015 r. (k. 126). Pozwany opóźnił się z zapłatą ostatecznie uwzględnionej kwoty 11 628 zł. od dnia następnego czyli od 4 września 2013 r.

O odsetkach ustawowych i ustawowych odsetkach za opóźnienie orzeczono na podstawie przepisów art. 481 par. 1 i 2 kc.

W punkcie 2 wyroku oddalono powództwo w pozostałym zakresie orzekając na podstawie przepisów art. 750 kc, art. 355 par. 2 kc i art. 471 kc stosowanych, a contrario. Powództwo oddalono, gdy chodzi o kwotę 0,21 zł. z kwoty żądanych skapitalizowanych odsetek, kwotę 5 257 zł. stanowiącą część dochodzonej kwoty 16 885 zł. oraz odsetki za okres od 5 do 15 czerwca 2013 r.

O kosztach postępowania orzeczono w punkcie 3 wyroku na podstawie przepisów art. 108 par. 1 kpc, art. 98 par. 1 kpc i par. 6 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie i ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu. Na rzecz powódki zasądzono opłatę od pozwu w zakresie uwzględnionego powództwa, koszty zastępstwa procesowego oraz kwotę 57 zł. (40 + 17) tytułem kosztów zawezwania pozwanego do próby ugodowej. W tym zakresie, z uwagi na

niewielki nakład pracy pełnomocnika powódki, nie znaleziono podstaw do zwiększenia jego wynagrodzenia ponad stawkę minimalną.